

THE VIEWS OF PRIMARY SCHOOL TACHERS TOWARDS LIFELONG LEARNING

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN YAŞAM BOYU ÖĞRENMEYE YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ¹

Zeynep YILDIRIM²
Salih Zeki GENÇ³
Mustafa Yunus ERYAMAN⁴

Abstract

The aim of the research is to examine the perception of the classroom teachers' competence in the light of the 8 key competence set by EU and to state views on lifelong learning. The research is qualitative research and carried out by applying the case study. 10 teachers from the primary schools in Çanakkale Centre were interviewed using the half-structured interview form. The qualitative data retrieved from the interviews was carried out by applying descriptive analysis.

Keywords: Classroom teachers, lifelong learning, the perception of competence.

Özet

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin yeterlik algılarını Avrupa Birliği'nin ortaya koyduğu 8 anahtar yeterlik çerçevesinde inceleyerek yaşam boyu öğrenmeye ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Çanakkale Merkez'de yer alan ilkokullardan 10 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşme yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen nitel verilerin çözümlemesi betimsel analiz ile gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler. Sınıf öğretmenleri, yaşam boyu öğrenme, yeterlik algısı.

¹ Bu çalışma "Sınıf Öğretmenlerinin Yaşam Boyu Öğrenmeye Yönelik Yeterlik Algıları ve Görüşleri" adlı yüksek lisans tezinin bir kısmıdır.

² yildirim.zeynep.01@gmail.com

³ Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği ABD, szgenc@yahoo.com

⁴ Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği ABD, yunuseryaman@gmail.com

Giriş

Bugün içinde bulunduğunuz ve bilginin her an yenilendiği, yeni bir bilgiye bir bilgi daha eklendiği ve çoğu bilginin güncelliğini kısa sürede yitirdiği çağa bilgi çağı denmektedir. Bu çağda yaşayan toplumlar ise bilgi toplumu olarak adlandırılmaktadır. Şüphesiz ki bilgi bugün, en çok ihtiyaç duyulan ve elde edilmesi en zor olan ekonomik kaynaklardan bile daha değerli ve üstündür. Bilgi toplumları nitelikli insanın ön plana çıktığı toplumlarıdır. Bu toplumda var olabilmek isteyen bireyler, onlara gerekli olan bilgiyi nasıl, ne zaman ve nereden elde edeceğini bilmelidir. Bunu yapabilen bireyler küreselleşen dünyada kendine yer edinebilecektir. Aynı doğrultuda içinde buldukları toplumu da etkileyecek, güçlü toplum olmanın önemli bir faktörü haline gelecektir. Tüm bu gelişmeler günümüzdeki “eğitilmiş birey” tanımını değiştirmiştir. Eğitilmiş birey, yalnızca okuma yazma bilen, belirli miktarda matematik becerine sahip insan değil, bunun yanında bilgi okuryazarı olabilen insan olmalıdır. Gerektiğinde bilgiye ulaşmayı bilmeli, kendine yarayan bilgiyi seçebilmeli, günümüz gelişmelerini yakından takip edebilmeli ve bu değişimlere ayak uydurabilmelidir. Bu nedenle eğitilmiş birey, öğrenmeyi sadece bir öğretmene bağlı şekilde sağlayamamaktadır. Günümüzde her birey aslında kendisinin öğretmeni olan birer öğrencidir.

Her saniye yeni bilgilerin üretildiği dünyamızda, birey olarak ayakta kalmak ancak “yaşam boyu öğrenme” ile mümkün olacaktır. Öğrenmeyi bir zevk olarak gören ve bunu içselleştirebilen bireyler, öğrenmeyi okulla sınırlandırmayacak, buna bağlı olarak çevrelerini sorgulayacak, eleştirel düşünebilecek, ait oldukları toplumu ve kendilerini daha iyi noktaya getirmek için ihtiyaç duyulan adımları atabilecektir.

Eğer öğretmenler yaşam boyu öğrenme yeterliklerine sahip olabilirlerse, onlara verilen “toplumsal değişimi sağlamada araç olma” görevi de etkili biçimde yerine getirilebilir. Öğrencilere hayat boyu kullanacakları temel becerileri kazandıran sınıf öğretmenlerinin, yaşam boyu öğrenme becerilerine ve yaşam boyu öğrenmeye yönelik olumlu görüşlere sahip olması, toplumsal değişimi sağlamada ve günümüz şartlarında bireyleri ayakta tutabilme de etkili olacaktır. Alan yazın tarandığında, sınıf öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme becerilerine ve görüşlerine ilişkin çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Bu nedenle, çalışmanın eğitim sisteminde yapılacak düzenlemeler ve planlamalar açısından önem taşıyacağı düşünülmektedir.

Yaşam Boyu Öğrenme

Yaşam boyu öğrenmeye ilişkin birçok tanım mevcuttur ancak önemli olan bu kavrama kimin hangi bakış açısıyla baktığını anlamaktır. Yaşam boyu öğrenmeye bu pencereden bakıldığı zaman, eğitim politikalarını yönlendirme ve eğitim yönetimi ve denetimi gibi alanlarda çağa uygun düzenlemeler yapmak daha doğru ve önemli olacaktır (Aspin ve Chapman 2000). Torres (2001) da buna paralel olarak, yaşam boyu öğrenmenin tek bir tanımının olamayacağını, yaşam boyu öğrenmenin irdelenmek ve üzerinde fikir üretebilmek için uygun bir kavram olmasına rağmen, pratikte karmaşıklaşabileceği düşüncesindedir.

Aspin ve Chapman (2000) yaşam boyu öğrenmeyi, bireylerin hayatları boyunca, beşikten mezara kadar elde ettikleri bilgi, tecrübe ve kazanımları hayata geçirebilmelerini sağlayan ve bu noktada bireylere destek olan bir süreç olarak tanımlar.

Avrupa Komisyonu (2000) tarafından ise “bilgi edinmek, deneyim kazanmak ve çeşitli beceriler elde etmekle beraber, toplumsal ve ekonomik hayatta var olabilmek için gereken, hayatın her anında devam eden öğrenmelerin tamamıdır” şeklinde tanımlanmaktadır.

Yaşam Boyu Öğrenmede Anahtar Yeterlikler

AB'nin ortaya koymuş olduğu bu yeterlikler, yaşam boyu öğrenmeye ve eğitime yönelik hedeflere bir ilave niteliği taşımaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından belirlenen bu yeterlikler şu şekilde açıklanmıştır (Figel, 2007):

Ana Dilinde İletişim: Ana dilinde iletişim becerisi, düşünceleri, duyguları, olgusal gerçekleri ve fikirleri sözlü ve yazılı olarak (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) açıklayabilme ve sosyal ve kültürel bağlamlarda; eğitim öğretim alanında, işte, evde veya boş zamanlarda, dil yoluyla uygun ve yaratıcı bir şekilde etkileşime geçebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır.

İletişim becerisi, anadilin kazanımından ortaya çıkar ki bu özünde bir bireyin bilişsel becerisi ile dünyayı anlama ve ilişkilendirmesiyle alakalıdır. Ana dilinde iletişim bireyin kelime, dilbilgisi ve dilin işlevleri bilgisine hâkim olmasını gerektirir. Sözlü etkileşimin temel çeşitleri, bir takım edebi ve edebi olmayan metinler, dilin farklı stillerinin genel özellikleri, dilin değişkenliği ve farklı bağlamlarda iletişim hakkında bireyin sahip olduğu farkındalığı içerir.

Yabancı Dilde İletişim: Yabancı dilde iletişim ve anadilde iletişimin temel becerileri genel olarak ortaktır. Temelde kişinin isteğine veya ihtiyacına göre, kavramları, düşünceleri, hisleri, olgusal gerçekleri ve görüşleri yazılı veya sözlü olarak (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) çeşitli sosyal ve kültürel bağlamlara uygun bir biçimde (eğitim öğretim alanında, işte, evde veya boş zamanlarda) anlama, ilişkilendirme ve ifade etme becerisidir. Yabancı dilde iletişim ayrıca farklı kültürleri anlama ve içselleştirme gibi becerileri de gerektirir. Bireyin yeterlik seviyesi dört beceri (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) arasında farklılık gösterebilir. Ayrıca bireyin bu yeterlik seviyesi öğrendiği başka dillere göre de değişebilir. Bireyin sosyal ve kültürel geçmişine, yaşadığı çevreye, ihtiyaç ve ilgilerine göre de yeterlikleri farklılaşabilir.

Matematiksel Beceriler ve Fen ve Teknolojideki Temel Beceriler: Matematiksel beceri, günlük rutinlerde ortaya çıkan problemleri çözebilmek için matematiksel düşünmeyi geliştirme ve uygulama becerisidir. Matematiksel beceride ustalaşmada, önemli faktör bilgi olduğu kadar süreç ve faaliyetlerdir. Matematiksel beceri farklı derecelerde matematiksel düşünme yollarını (mantıksal ve uzaysal düşünme) kullanma isteğini, becerisini ve sunumunu (formülleri modeller, yapılar, grafikler ve tablolar) içerir. Matematikte gerekli olan bilgi sayılar, ölçüler, yapılar ve temel işlemler bilgisini, temel matematik sunumunu, matematiksel terimleri, kavramları anlamayı ve matematiğin cevaplayabileceği soruların farkında olmayı içine alır.

Matematikte yeterlik sağlanabilmesi için bireylerin, temel matematik ilkelerini bilmesi ve günlük hayatta karşılaşılan durumlar karşısında işlem becerisinin olması gerekmektedir. Bireyler, matematiksel problemleri yapabilmeli, matematiksel dilde iletişim kurabilmeli ve duruma uygun olarak verilen yardımları kullanabilmelidir.

Bilimde yeterlilikle ifade edilmek istenen soruları tespit etmek ve kanıta dayalı sonuçlar ortaya çıkarmak için dünyayı açıklamaya yarayan bilgiyi kullanma isteği ve becerisidir. Teknolojide yeterlilik ise bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda bilginin ve metodolojinin kullanımı olarak görülür. Bilimde ve teknolojide yeterli olabilme vatandaşların bireysel faaliyetleri ve sorumlulukları sonucunda ortaya çıkan değişiklikleri anlamayı içerir.

Bilim ve teknoloji ile ilgili temel bilgiler doğal dünyanın temel ilkelerini, temel bilimsel kavramları, ilkeleri ve yöntemleri, teknoloji ve teknolojik ürünleri, süreçleri kapsadığı gibi bilimin ve teknolojinin doğal dünya üzerindeki etkisini anlamayı da içerir.

Dijital Yeterlik: Dijital beceri kişinin kendi hayatı, sosyal çevresi, işi gibi gündelik bağlamlarda BİT'in doğası, rolü ve sunduğu fırsatları anlama ve bu konularda bilgi sahibi olmasını gerektiren bir beceridir. Bu da metin işleme, hesap çizelgeleri, veri

tabanları, bilgi depolama ve yönetme gibi temel bilgisayar uygulamalarını, iş, boş zaman, bilgi paylaşımı için ve ortak çalışmaya dayalı ağlarda, öğrenmede ve araştırmada internetin ve elektronik medya (e-mail, ağ araçları) aracılığıyla iletişimin sağladığı fırsatları, yarattığı riskleri anlamayı kapsar. Bireyler ayrıca BİT'in yaratıcılığı ve yeniliği nasıl destekleyebileceğini anlamalı, mevcut bilginin güvenilirliği ve geçerliği ile ilgili konuların, BİT'in interaktif kullanımının içerdiği yasal ve etik ilkelerin farkında olmalıdır.

Öğrenmeyi Öğrenme: Öğrenmeyi öğrenme yeterliğine sahip olmak iş ve kariyer hedefleri bakımından önemlidir. Bu açıdan bilgi, beceri ve niteliğe ihtiyaç duyulur. Öğrenmeyi öğrenmek demek, bireyin kendine uygun stratejileri seçebilmesi, kendindeki eksikleri görebilmesi ve tamamlamaya yönelik hareket edebilmesi, kendi eğitimi için seçenekleri değerlendirebilmesi, yeri geldiğinde de kendine verilen rehberlik ya da destek hizmetini kullanabilmesidir.

Sosyal Yeterlik ve Vatandaşlığa Ait Yeterlikler: Sosyal yeterlikler, bireysel ve sosyal refaha bağlı olarak şekillenmiştir. Yani sosyal yeterliğe sahip bireyler, kendisi, ailesi ve yakın çevresi için neyin gerekli olduğunu bilmeli, anlamalı ve bu gereklilikleri en uygun şekilde sağlayabilmelidir. Bunu yapabilecek bilgiye sahip bireyler, kişilerarası ilişkilerde başarı ve sosyal katılım için, farklı toplumlarda ve çevrelerde de kabul görmüştür. Bu yeterliğin temel becerileri, farklı çevrelerde toleranslı davranarak, farklı ifade ve bakış açılarını saygı göstererek ve empati kurarak anlamaya çalışmak ve bu bireylerle yapıcı bir ilişki kurabilmektir.

Vatandaşlığa dair yeterliklerin bilgisi, demokrasiye, adalete, eşitliğe, vatandaşlığa, insan haklarına dayanır. Avrupa Birliği Temel Haklar Sözleşmesi ve diğer uluslararası beyannamelerde vatandaşlığa dair bu kavramlar ayrıntılı olarak yer alır. Ayrıca çeşitli kurumlar tarafından yerel, ulusal, dini, Avrupa ve küresel seviyede bunların nasıl uygulanacağı konusunda açıklamalar yapılmıştır. Yeterlik, çağdaş olguların yanı sıra sıra ulus, Avrupa ve dünya tarihindeki temel olguları da içerir. Bunlara ek olarak, amaçlara yönelik farkındalık ve sosyal ve siyasal ilkeler geliştirilmelidir.

Girişimcilik: Girişimcilik, bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Bu yeterlik için; bireysel, profesyonel ve iş için var olan mevcut fırsatları tanımlayabilecek ve bireylerin günlük veya iş hayatında, genel görünümünden ziyade daha ayrıntılı ve büyük düşünmesini sağlayabilecek bilgiye ihtiyaç vardır. Ayrıca bireyler girişimcilik için etik durumlara ilişkin farkındalığa da sahip olmalıdır. Buradaki etîge örnek olarak, ticari dürüstlük ve sosyal girişimler söylenebilir.

Kültürel Farkındalık ve İfade. Kültürel farkındalık ve ifade, müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlarda dahil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçlarıyla görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin önemini takdir etme olarak ifade edilebilir.

Kültürel bilgi, yerel, ulusal, Avrupa ve son olarak dünyadaki tüm kültürel mirasların farkındalığını içerir. Popüler çağdaş kültürü içeren eserlerin bilgisi, bugün sahip olması gereken temel bilgilerden sayılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ilkokullardaki sınıf öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenmeye yönelik görüşlerinin AB'nin ortaya koyduğu 8 anahtar yeterlik çerçevesinde belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada;

- Sınıf öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenmeye yönelik görüşleri nasıldır?

sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın yapılacak olmasındaki neden, mevcut örneklem grubunun yaşam boyu öğrenmeye ilişkin görüşlerinin ortaya konularak özellikle Avrupa Birliği Uyum Süreci'nde eğitim politikacılarının bu konuda girişimlerde bulunmasını sağlamaktır.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. 8 anahtar yeterlik çerçevesinde hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler elde edilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmada 10 sınıf öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitleme ile seçilmiştir. Buradaki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme, çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.109).

Görüşme yapılan öğretmenlerin 5'i erkek, 5'i kadındır. Öğretmenlerin 2'si 1-10 kıdem yılı, 2'si 11-20 kıdem yılı, 3'ü 21-30 kıdem yılı, 3'ü ise 31 yıl ve üzeri kıdem yılı aralığından seçilmiştir. 10 öğretmenin 3'ü eğitim fakültesi, 2'si eğitim yüksekokulu mezunudur. Öğretmen okulu, eğitim enstitüsü, yüksek lisans, 2+2 lisans tamamlama ve ziraat fakültesi mezunu olan öğretmenlerden de 1'er tane seçilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veriler, 2013-2014 eğitim öğretim yılının bitmesinin ardından yapılan seminer döneminde toplanmıştır. 10 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme formu ile birebir yapılan görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu 8 anahtar yeterlik çerçevesinde hazırlanmış, öğretmenlere şu sorular sorulmuştur:

- Sizce öğretmenlik mesleğinde iletişimin yeri nedir? İletişim becerilerinizi arttırmak ve etkili iletişim kurmak için ekstra bir çaba içine giriyor musunuz?
- İkinci bir dil biliyor musunuz? İkinci bir dil öğrenmek için çaba içerisine girdiniz mi?
- Fen ve teknolojiadaki gelişmeleri yakından takip ediyor musunuz? Bu gelişmeleri günlük hayatta karşılaştığınız problemleri çözmek için kullanıyor musunuz?
- Günde hangi sıklıkta ve hangi amaçla interneti kullanıyorsunuz? E-posta ve sosyal medyayı eğitim amaçlı mesleki anlamda kullanıyor musunuz?
- Kendinize en uygun gördüğünüz öğrenme stili nedir? Neden?
- Herhangi bir STK'ya ya da mesleki örgüte üye misiniz? Ne düzeyde ve sıklıkta bu kuruluşların etkinliklerine katılıyorsunuz? Bu kuruluşlara üyelikleriniz mesleki ve bireysel gelişim ve öğrenmenizi nasıl etkiliyor?
- Bir proje geliştirdiğinizi düşünün. Bu projeyi hayata geçirmek için ne gibi girişimlerde bulunursunuz?
- Fikirlerinizi hangi sanat türüyle daha etkili ifade edebilirsiniz? Neden?

Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler betimsel analiz ile yorumlanmıştır. 8 anahtar yeterlik çerçevesinde oluşturulan sorulara alınan cevaplar okunmuş, düzenlenmiş ve doğrudan alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Ana Dilinde İletişim Becerisine İlişkin Nitel Bulgular ve Yorum

Sınıf öğretmenlerine, ana dilinde iletişim becerilerine ilişkin aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- *Öğretmenlik mesleğinde iletişimin yeri nedir?*
- *İletişim becerilerinizi arttırmak ve etkili iletişim kurmak için kursa ya da hizmet içi eğitime gitmek gibi ekstra bir çaba içine giriyor musunuz?*

Görüşme yapılan öğretmenlerin hepsi iletişimin öğretmenlik mesleği için çok önemli olduğunu ifade etmiştir. 8 öğretmen iletişimi sadece öğrenme-öğretme süreciyle sınırlı tutmuştur. Kalan 2 öğretmenden 1 tanesi veli iletişimine, diğer öğretmen hem veli hem de sivil toplum kuruluşlarıyla olan iletişime de değinmiştir.

7 senedir görev yapan ve yüksek lisans mezunu olan Semih Öğretmen:

“Ben mesleğe başladığım ilk yıldan beri öğrencilerle yapılan yani kurulan diyalog ve onları motive etmenin öğrenme-öğretme sürecinde özellikle akademik başarılarına çok etki ettiğini düşünüyorum. Zaten bu duyuşsal yönleri geliştiği için akademik yönleri de gelişmiş oluyor, başarıya da ulaşmış oluyorlar. Ben açıkçası öğretmenin en büyük silahı olarak görüyorum bunu, iletişimi. Bir öğretmen öğrencisiyle ne kadar iyi iletişim kurabilirse o kadar etkili yönetir öğretim, eğitim-öğretim sürecini.”

Semih Öğretmen’in aldığı yüksek lisans eğitiminden dolayı akademik bir dille iletişimin önemini anlattığı yorumu yapılabilir ancak Semih Öğretmen de iletişimi öğrenme-öğretme süreciyle sınırlı tuttuğu ve çevre, veli, meslektaşlar ile kurulan iletişimini göz ardı ettiği görülebilir.

36 yıldır görev yapan ve öğretmen okulu mezunu olan Sabri Öğretmen:

“Çok önemli. Hem öğrenciyle, hem veliyle hem de sivil toplum örgütleriyle iletişim kurmanın yararı çoktur.”

Sabri Öğretmen’in iletişimin, sadece öğrenme-öğretme sürecindeki önemine değinmediği görülmektedir. Sabri Öğretmen’in sivil toplum örgütlerini vurgulamasından, okul ile sınırlı kalmayan aktif bir öğretmen olduğu ve bu görüşünün deneyimleri sonucu geliştiği yorumu yapılabilir.

İletişim ile ilgili kurslara katılıp katılmadıklarını öğrenmek için sorulan soruya 6 senedir görev yapan ve yüksek lisans öğrencisi olan Emel Öğretmen şu şekilde cevap vermiştir:

“Evet. Gitmiştim. İkinci yılmıda gitmiştim sanırım. Diksiyon kursuna gitmiştim. Hizmet içi eğitim. Çok fazla bir şey kattığını söyleyemeyeceğim. Çünkü etkili olarak gitmedik. Toparlanma açısından çok fazla insan yoktu. Çok etkili bir kurs değildi.”

Emel Öğretmen’in söylemlerinde, öğretmenlerin hizmet içi eğitime aktif olarak katılmadığı ve hizmet içi eğitimin çok verimli geçmediği görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin hepsi iletişimin öğretmenlik mesleği için çok önemli olduğunu ifade etmiştir. 8 öğretmen iletişimi sadece öğrenme-öğretme süreciyle sınırlı tutmuştur. Kalan 2 öğretmenden 1 tanesi veli iletişimine, diğer öğretmen hem veli hem de sivil toplum kuruluşlarıyla olan iletişime de değinmiştir. İletişim becerilerini geliştirme noktasında bir eğitim alıp almadıkları sorulduğunda ise öğretmenlerin kendi imkanlarıyla (kişisel gelişim kitapları, diksiyon kursu) bu becerilerini geliştirmeye çalıştıkları ifade etmiştir. Öğretmenler, MEB’in sunduğu eğitimleri fazla etkili bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

Yabancı Dilde İletişim Becerilerine İlişkin Nitel Bulgular ve Yorum

Sınıf öğretmenlerine, yabancı dilde iletişim becerilerine ilişkin;

- *İkinci bir dil biliyor musunuz?*
- *İkinci bir dil öğrenmek için hiç çaba içerisine girdiniz mi?*

soruları yöneltilmiştir.

Öğretmenlerin hepsi, ikinci bir dili tam olarak bilmediklerini ifade etmiştir. 2 öğretmen ikinci bir dil olarak Fransızca, 8 öğretmen ise İngilizce eğitimi aldıklarını ancak kendilerini yetersiz gördüklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin hepsi, hizmet içi eğitimde yabancı dil eğitimi almadıklarını belirtmiştir. 6 öğretmen ikinci bir yabancı dil öğrenme çabasına girmediklerini, 4 öğretmen ise İngilizce öğrenmek için çaba gösterdiklerini ifade etmiştir.

28 yıldır görev yapan ve eğitim yüksekokulu mezunu olan Selçuk Öğretmen:

“Aslında uğraştım bu işle ben biraz. Kursu da gittim. Bozcaada’da iken gittim üç ay falan. O zaman okuduklarımla çoğunluğu anlıyordum o kurs sayesinde ama konuşma işine girince biraz farklı oluyor. Yani okumayla konuşma arasında epey fark var. Aslında birçok şey ihtiyaçtan kaynaklanıyor. Eğer insanlar ihtiyaç hissederlerse öğrenmesi daha kolay oluyor. Yani altında yatan ihtiyaç.”

Selçuk Öğretmen ‘in İngilizce öğrenmek için çaba gösterdiği ancak çabalarına rağmen tam olarak öğrenemediği görülmektedir. Selçuk Öğretmen’in, öğretmenlerin ancak ihtiyaç hissetme durumunda yeni bir dil öğrenebileceği düşüncesinde olduğu yorumu yapılabilir. Selçuk Öğretmen görüşme sırasında, Güneydoğu’da çalıştığını ve çalıştığı süre zarfında ana dili Kürtçe ve Süryanice olan öğrencilere Türkçe öğrettiğini söylemiştir. Bu noktada Selçuk Öğretmen’e “Siz Güneydoğu’da görev yaparken, Kürtçe, Süryanice bilen çocuklarla çalışırken hiç onların dilini öğrenmeyi düşündünüz mü?” sorusunu yöneltilmiştir.

Selçuk Öğretmen:

“Ne yazık ki düşünmedim. % 1 öğrenen anca çıkıyor. Hakim kültürden kaynaklanıyor. Dünyanın her yerinde böyle bu. Hakim kültür yüzünden öğrenme ihtiyacı hissetmiyorsun. Ama öğrenmenin yararlı olacağını düşünüyorum.”

Selçuk Öğretmen’in bu söyleminden yola çıkarak insanların sahip olduğu hakim kültür algısının, başka kültürlerle ait öğelerin öğrenilmesinde öğretmenler için de bir engel olduğu yorumu yapılabilir.

33 yıldır görev yapan, eğitim enstitüsü bitiren ancak bununla yetinmeyip 2 sene de açık öğretim fakültesi okuyarak lisans mezunu olan Dila Öğretmen:

“Öğrenmek için çok çabam oldu ama orta seviyede kaldı İngilizcem. Çok mücadele ettim ama bunlar için bahane üretmiyorum. İlk öğretmenliğe başladığım yıllarda çok uğraştım. Evlilik ve çocuk olayları ket vurdu. Derdimi anlatabilirim ama süper anlamda konuşamam.”

Dila Öğretmen’in, İngilizce öğrenmek için çabaladığı ancak üstlendiği eş ve anne rolü yüzünden istediği yeterli ulaşamadığı görülmektedir.

Fen ve Teknoloji Yeterliğine İlişkin Nitel Bulgular ve Yorum

Fen ve teknoloji yeterliğine ilişkin öğretmenlere;

- *Fen ve teknolojideki gelişmeleri yakından takip edip, bu gelişmeleri günlük hayatta karşılaştığınız problemleri çözmek için kullanıyor musunuz?*

sorusu yöneltmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin yalnızca 1 tanesi fen ve teknolojideki gelişmeleri yakından takip etmediğini söylemiştir. Kalan 9 öğretmen ise yakından takip ettiğini ifade etmiştir. Fen ve teknolojideki gelişmeleri yakından takip ettiğini söyleyen öğretmenlerden 2 tanesi bu konuda eğitim almış, 7 tanesi ise herhangi bir eğitim almamıştır. Öğretmenlerin hiçbiri fen ve teknolojideki gelişmeleri, günlük hayattaki problemleri çözmeye ilişkilendirememiştir.

28 senedir görev yapan ve eğitim yüksekokulu mezunu olan Selçuk Öğretmen:

“Öncelikle haber amacıyla kullanıyorum. Şimdi internette her şey var yani hazırcılık. Ama kendim hazırlayacaksam Office gibi programlar da kullanıyorum. Pek sunu yapmıyorum birkaç yıldır. Çünkü her şey hazır. Eğitim amacıyla kullanıyorum. Zaten öğrencinin her şeyi internette. Notları, aile durumu, aklına gelebilecek her şey internette. İster istemez kullanıyorum.”

Selçuk Öğretmen’in söylemlerinden yola çıkarak, dijital yeterliklere sahip olduğu söylenebilir ancak bu soruya vermiş olduğu cevaplardan daha çok mesleki görevlerini gerçekleştirmek için teknolojiye kullandığı görülmektedir.

6 senedir görev yapan ve yüksek lisans öğrencisi olan Emel Öğretmen:

“Çok fazla takip ettiğimi söyleyemem. İlgimi çekmiyor. Fen ve teknoloji noktası. Eşime de söylerim. Ben teknoloji özürliyümdür. O benden daha ilgili. Şu an bebeğim olduğu için daha çok bebekle ilgili şeyleri takip ediyorum.”

Emel Öğretmen’in kendini “teknoloji özürlü” olarak tanımlamasından yola çıkarak, fen ve teknolojiye dair olumsuz bir tutum geliştirdiği ve yaşam boyu öğrenmeye yönelik yeterliğinin olumsuz yönde etkilendiği yorumu yapılabilir.

Dijital Yeterliğe İlişkin Nitel Bulgular ve Yorum

Dijital yeterliğe ilişkin öğretmenlere;

- *Günde hangi sıklıkta ve hangi amaçla interneti kullanıyorsunuz?*
- *E-posta ve sosyal medyayı eğitim amaçlı mesleki anlamda kullanıyor musunuz?*

soruları yöneltmiştir.

Öğretmenlerin hepsi, interneti hem de bireysel amaçlı olarak günün her anında kullandıklarını ifade etmişlerdir.

28 senedir görev yapan ve eğitim yüksekokulu mezunu olan Selçuk Öğretmen:

“Öncelikle haber amacıyla kullanıyorum. Şimdi internette her şey var yani hazırcılık. Ama kendim hazırlayacaksam Office gibi programlar da kullanıyorum. Pek sunu yapmıyorum birkaç yıldır. Çünkü her şey hazır. Eğitim amacıyla kullanıyorum. Zaten öğrencinin her şeyi internette. Notları, aile durumu, aklına gelebilecek her şey internette. İster istemez kullanıyorum.”

Selçuk Öğretmen’in söylemlerinden yola çıkarak, dijital yeterliklere sahip olduğu söylenebilir ancak bu soruya vermiş olduğu cevaplardan daha çok mesleki görevlerini gerçekleştirmek için teknolojiye kullandığı görülmektedir.

6 senedir görev yapan ve yüksek lisans öğrencisi olan Emel Öğretmen:

“Şu an ikinci bir üniversite okuyorum. Daha çok onun sayfasını takip ediyorum. 2 yıllık ön lisans programı okuyorum. Çocuk gelişimi bölümü okuyorum. Sınıf öğretmenliğinden atandım ama ileride daha rahat olabilmek için başka dallara budaklanmaya başladım. Facebook’tan onun sayfasını takip ediyorum.”

Emel Öğretmen'in kendi eğitimi için interneti kullandığı görülmektedir. Emel Öğretmen'in ikinci bir üniversite okuması yaşam boyu öğrenme eğiliminden çok, mesleğinde tam olarak mutlu olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin 6'sı sosyal medya ve e-postayı eğitim amaçlı kullandığını ifade etmiştir. 2 öğretmen sadece e-posta kullandığını, 2 öğretmen ise ikisini de kullanmadığını söylemiştir.

Öğrenmeyi Öğrenmeye İlişkin Nitel Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin öğrenmeyi öğrenmeye ilişkin görüşlerini belirlemek için;

- *Kendinize en uygun gördüğünüz öğrenme stili nedir?*

sorusu yöneltilmiştir.

Öğretmenlerden 6'sı yaparak yaşayarak öğrenme, 3'ü görsellerle öğrenme cevabını vermiştir. Öğretmenlerden 1 tanesi bu soruyu cevaplayamamıştır.

14 senedir görev yapan ve eğitim fakültesi mezunu olan Zehra Öğretmen:

"Hiç düşünmedim. Daha çok öğrettiğim için. O şekilde bir şey öğreneceğimi hiç düşünmedim."

Zehra Öğretmen'in kendini sadece öğretici olarak gördüğü ve "öğrenen öğretmen" olmadığını yorumu yapılabilir.

27 senedir görev yapan ve ziraat fakültesi mezunu olan Umut Öğretmen:

"Uygulamalı olmasını düşünüyorum. Önce gerekli bilgilerin verilir, uygulanabilirliği de gösterilmeli. Teoride kalmamalı. Y yaparak yaşayarak da diyebiliriz. O ortam drama edilebilir. Uygulaması mutlaka olmalı. Biz teorik olarak hocalar kitabı bilgileri veriyor ama bunun ortamlarda uygulandığını göstermeleri daha önemli."

Umut Öğretmen'in bilgilerin teoriden uygulamaya geçişindeki problemlerin farkında olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Umut Öğretmen'i, nasıl daha iyi öğrenebileceği hakkında fikri olan bir öğretmen olarak tanımlayabiliriz.

Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yeterliklere İlişkin Nitel Bulgular ve Yorum

Öğretmenlere, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yeterliklerine ilişkin;

- *Herhangi bir STK'ya ya da mesleki örgüte üye misiniz?*
- *Bu kuruluşlara üyelikleriniz mesleki ve bireysel gelişim ve öğrenmenizi nasıl etkiliyor?*

soruları yöneltilmiştir.

Öğretmenlerin yalnızca 2'si sendika dışında bir sivil toplum kuruluşuna üye olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerden 7'si sendika üyesidir. 2 öğretmen sendika ya da başka bir sivil toplum kuruluşu üyesi değildir.

7 senedir görev yapan ve yüksek lisans mezunu olan Semih Öğretmen:

"Ben Toplum Gönüllüsüyüm, toplum gönüllülüğü koordinatörlüğü de yaptım aynı zamanda Eğitim Gönüllüğü de yaptım Mardin'de. Açıkçası benim STK'ların içinde yer almama rağmen bütün STK'lara eşit mesafedeyim. Benim için sınıfın ya da projenin yararına bize katkıda bulunmaları yeterli. O yüzden ben hepsiyle birlikte etkileşime geçip o projenin yürütmesini sağladım. Bugüne kadar da hepsinden yardım geldi farklı farklı kesimlerden de olsa. Açıkçası STK'ların bu konuda çok daha özverili olduğunu düşünüyorum yani bizi anlıyorlar."

Semih Öğretmen'in söylemlerinden, STK'ya üyeliğinin nedeninin toplumsal fayda ve etkileşim sağlamak olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Semih Öğretmen'in sosyal ve vatandaşlık yeterliğine sahip olduğu yorumu yapılabilir.

14 yıldır görev yapan ve eğitim fakültesi mezunu Zehra Öğretmen:

"Üniversitedeyken çok aktiftim. Toplum Gönüllüleri'ndeydim. Şu an çok ilgilenmiyorum ama TEMA'nın bazı projeleri var. Onlarla ilgili bir seminer aldık. O ilgimi çekti. Çocuklarla da yapabileceğim bir şeyler. Onları yeni dönemin başında araştırıp, faaliyetler yapmayı planlıyorum. Ama şöyle bir şey var üniversitedeyken daha farklıydık sonuçta. Şu an çocuklarım var. İlgilenmem gereken bir ev var. Sorumluluklarım var. Aynı zamanda çalışıyorum. O yüzden bu tarz bir şeyin eksikliğini içten hissetsem de buna ayıracak vaktim olmadığının bilincindeyim. Bayan olmak zor. Hem çalışıp, 25 tane çocuğum dediğim öğrencim var. Onların her şeyiyle ilgilenmek zorundayım. İki kızım da var. Onlarla ilgilenmek zorundayım. Yani o yüzden bazen zor olabiliyor."

Zehra Öğretmen'in, sosyal ve vatandaşlık yeterliliğine tam olarak sahip olmadığını farkında olduğu görülmektedir. Zehra Öğretmen bir sivil toplum kuruluşunda faal olmak istemesine rağmen olamadığını ifade etmektedir. Bunun nedeni, kadınlardaki eş ve anne rolü olarak yorumlanabilir. Sendika veya herhangi bir STK'ya üye olan öğretmenler, mesleki ve bireysel gelişimlerinde kuruluşların etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Girişimcilik Yeterliğine İlişkin Nitel Bulgular ve Yorum

Sınıf öğretmenlerine, girişimcilik yeterliğine ilişkin;

- *Bir proje geliştirdiğinizi düşün. Projenin hayata geçebilmesi için ne gibi girişimlerde bulunurdunuz?*

sorusu yöneltilmiştir.

Öğretmenlerin 6'sı STK'lara başvuracaklarını ifade etmiştir. 3 öğretmen buldukları kentin maddi durumu yüksek olan kişilerden yardım isteyeceğini söylemiştir. Bir öğretmen ise kendi öz kaynaklarıyla gerçekleştireceğini belirtmiştir. 2 öğretmen projenin maddi boyutu dışında proje için çalışacak gönüllüleri bulma konusunda da fikir beyan etmiştir.

28 senedir görev yapan ve eğitim yüksekokulu mezunu olan Selçuk Öğretmen:

"Onun için sivil toplum kuruluşlarından yardım isterdim. Ama bu çok yaygınlaşmış. Ben TEMA'da da çalıştım. Bütün her şey yardım isteme üzerine kurulmuş. Öncelikle üye olanların bir şeyler yapması gerekiyor. Örneğin aidatı 10 liraysa, 50 lira olması gerekiyor. Öncelikle üye olan kişiler katkı sunmalı. Yani öncelikle üyeler, üye oldukları sivil toplum kuruluşlarına inanmalı. Bir şey beklemek için önce benim maddi ve manevi katkı sunmam gerekir. Sonra bir şeyler bekleyebilirim."

Selçuk Öğretmen'in, STK'lardan yardım beklemek için önce STK'lara yararlı olma fikri, hem girişimcilik hem de sosyal ve vatandaşlık yeterlikleri açısından olumlu olarak yorumlanabilir.

Kültürel Farkındalık ve İfade Yeterliğine İlişkin Nitel Bulgular ve Yorum

Bu yeterliğe ilişkin sınıf öğretmenlerine;

- *Fikirlerinizi bir sanat dalıyla ifade edecek olsanız hangisini seçerdiniz?*

sorusu yöneltilmiştir.

Bu soruya 1 öğretmen dans, 1 öğretmen drama, 3 öğretmen müzik, 3 öğretmen edebiyat, 2 öğretmen ise resim yanıtını vermiştir.

15 senedir görev yapan ve eğitim fakültesi mezunu olan Burak Öğretmen:

“İfadelerimi bir sanat dalıyla anlatmam gerekirse müziği tercih ederim. Kendi çapımda saz çalarım derlemeler çalmaya çalışırım. Daha önce oldu koro çalışmalarımız oldu. Sazı nasıl öğrendim, ilkokuldaki öğretmenim mandolini elime tutuşturmasıyla oldu oradan mandolinden ufak ufak kendimizin de bir kulak yatkınlığı vardı herhâlde kendi çapımda geliştirdim sayılır. Mutlaka şimdi ben eksik olduğum yerler var mesela kısa sap bağlamayı ben çok severim çalmayı hatta onunla ilgili iyi kurslar almayı isterim düşünürüm yani. Yabancı dil kursu dediniz orada hayır dedim ama saz kursuna hayır diyemem çünkü seviyorum.”

Burak Öğretmen’in, saz çalması, bunu yıllar içinde geliştirmeye çalışması kültürel farkındalığının ve ifade yeterliğinin güçlü olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca Burak Öğretmen’in müzikle ilgili kursa gitmek istemesi ancak yabancı dil kursuna gitmek istememesi, eksiklik hissettiği konularda değil sevdiği alanlarda öğrenmek isteyen bir öğretmen olduğu şeklinde yorumlanabilir.

7 senedir görev yapan ve yüksek lisans mezunu olan Semih Öğretmen:

“Edebiyat evet biraz daha bireysel yetenek olarak edebi alanda yetenekli olduğumu düşünürüm açıkçası, özellikle şiir açısından hem de bir şeyler yazmayı karalamayı severim. Mardin’deki öğrencilerimin gerçek yaşamından öyküler çıkarım bir kitap yazmayı düşünüyorum. Umarım şu akademik hedeflerimde bir boşluk yakaladığım zaman bunu gerçekleştireceğim, bir beş sene içerisinde bunu gerçekleştirmek istiyorum.”

Semih Öğretmen’in, edebiyatı seçmesi, kitap yazma fikrine sahip olması ve bu konuda kendine duyduğu güven kültürel farkındalığı ve ifade yeterliğinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tartışma ve Sonuç

Alanyazın incelendiğinde yaşam boyu öğrenmenin daha çok eğitim politikalarıyla ilgili yapılan çalışmalarda (Dehmel, 2006; Pepin, 2007; Cansever, 2009; Budak, 2009; Günüş, Odabaşı ve Kuzu, 2012; Epçaçan, 2013) ele alındığı görülmektedir. Bunun yanında da Türkiye’de öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmaların (Coşkun ve Demirel, 2012; İzci ve Koç, 2012; Gencel, 2013) varlığı da mevcuttur. Çalışmaların bilgi çağı toplumlarının yaşam boyu öğrenme becerilerine ve yeterliklerine sahip, kendini her anlamda yenileyebilen ve her an bildiklerini güncelleyip üstüne yeni bilgiler koyabilen bireylere gereksinim duydukları belirtilmiştir (Atkin 2000; Bagnall 2006; Baptiste 1999; Şahin, Akbaşı ve Yanpar Yelken 2010). Yaşam boyu öğrenmeyi gereği ile gerçekleştirebilmek ve yüksek verim sağlayabilmek için gerekli olan beceriler belirtilmiştir. (Selvi, 2011). Alanyazın taramasında öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeye ilişkin görüşleri ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan becerileri de Avrupa Komisyonu (2007) “ana dilde iletişim yeterliği”, “yabancı dil/dillerde iletişim yeterliği”, “matematiksel düşünme ile bilim ve teknolojiye temel beceriler”, “dijital yeterlik”, “öğrenmeyi öğrenme yeterliği”, “sosyal vatandaş olma bilinci ve girişimcilik” ile “kültürel bilinç ve ifade yeterliği” olarak belirlemiştir. Avrupa Komisyonu’nun ortaya koymuş olduğu bu yeterliklerle paralel olarak, Candy (2003) hayatın her alanında ve anında dili kullanabilme yeterliliğinin önemini vurgulamıştır. Adams (2007) öğrenme isteği içinde olan ve çabalayan, bunun yanında üst düzey düşünme becerisine sahip olan, etkili bir şekilde iletişim kurabilen bireylerin genel anlamda yaşam boyu öğrenme için uygun bireyler olduğunu belirtmiştir. Wain (2000) bireylerin yaşam boyu öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri için, bilgi iletişim teknolojilerini doğru kullanmaları, aktif bir vatandaş ve sosyal duyarlılığa sahip olmaları, girişimci ve her anlamda risk alabilmeleri, sanat aracılığıyla fikir ve hislerini etkili bir biçimde anlatabilmeleri gerekliliğini ifade etmiştir.

Yaşam boyu öğrenme ile ilgili var olan tanımlar ve açıklamalar bize, bireyin beşikten mezara kadar öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi için belirli becerilere ve yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum ve görüş içerisinde olması gerektiğini göstermektedir. Bu noktada okulların önemi büyüktür. Yaşam boyu öğrenmeyi içselleştirebilmek için okullara, doğal olarak da öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Öğretmenlerin bu görevi yerine getirebilmeleri için de daha önceden de bahsettiğimiz yeterliklere sahip olması şarttır. Öğretmenlere bu becerileri ve olumlu tutum ve görüşleri hizmet öncesinde kazandırmak ideal olmalıdır (Çermik ve Turan, 1997).

Bu çalışmada yapılan görüşmelerdeki sekiz soru, Avrupa Parlamentosu tarafından yayınlanan “Yaşam Boyu Öğrenmede Anahtar Yeterlikler-Avrupa Çerçevesi” raporuna göre oluşturulmuştur. Görüşmelerin betimsel analizi doğrultusunda erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha yüksek yeterlik algısına sahip oldukları ve yaşam boyu öğrenmeye ilişkin tutumlarının daha pozitif olduğu söylenebilir.

Bulgulardan yola çıkarak, kıdem yılı değişkeni açısından da 21-30 yıllık öğretmenlerin yeterliklerinin diğer öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

İletişim becerilerine yönelik sorulan soruda, öğretmenlerin tamamının kendilerini iletişim açısından yeterli gördüğü ancak iletişimi çoğunlukla sınıf ortamıyla sınırlı tuttukları görülmüştür. Bu durum, öğretmenlerin sadece öğrenci ile iletişim de kendilerini yeterli gördükleri ancak yaşam boyu öğrenme için iletişim yeterliğini tam olarak sağlayamadıkları şeklinde değerlendirilebilir.

Öğretmenlerin, yabancı dilde iletişim becerileri açısından olumlu bir tablo ortaya çıkmamıştır. Öğretmenlerin tamamı ikinci bir dili tam olarak bilmediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden 4’ü kendi çabalarıyla İngilizce öğrenmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Buradan öğretmenlerin dil açısından eksikliklerinin farkında olduğu ve kendi imkanlarıyla bu eksikliği gidermeye çalıştıkları sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda öğretmen yetiştirme politikalarında ve hizmet içi eğitimlerde de yabancı dil öğretiminin eksikliği ortaya çıkmaktadır.

Fen ve teknoloji yeterlikleri açısından sorulan soruda öğretmenlerin kendilerinden çok öğrencilere daha verimli olabilmek için fen ve teknolojiyi takip ettikleri görülmüştür. Ancak öğretmenler fen bilimlerinden çok teknoloji kavramına odaklanmıştır. Öğretmenlerin büyük kısmında, teknoloji kelimesi ilk önce interneti çağrıştırmıştır. Öğretmenler, interneti aktif olarak kullandıklarını ve günümüz gelişmelerini yakından takip edebilmek için interneti kullanmaktan hoşnut olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğretmenlerin günümüz gelişmelerini takip ettikleri ve yaşam boyu öğrenmeye yönelik yeterliklerini geliştirdikleri sonucuna varılmıştır.

Dijital yeterlikler için sorulan sorudan hareketle, öğretmenlerin genel olarak dijital yeterliğe sahip oldukları görülmüştür. Ancak sosyal medya ve e-postayı eğitim amaçlı kullanma konusunda sıkıntı yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin dijital yeterlik sağlayabilmesinde en büyük etkenin, günümüz şartlarına uyum sağlama ve gelişmeleri takip etmeği isteği olduğu söylenebilir.

Öğrenmeyi öğrenme yeterliğine bakıldığında kıdem yılı düşük öğretmenlerin, öğrenmeyi öğrenme konusunda fazla fikir beyan edemedikleri görülmüştür. Kıdem yılı yüksek öğretmenler ise kendilerine yakın gördükleri öğrenme stilini söyleyerek hizmet içi eğitimlerin verimsizliğinden şikayet etmişlerdir. Buradan kıdem yılı fazla olan öğretmenlerin düşük öğretmenlere göre daha yeterli oldukları sonucuna varılabilir.

Öğretmenlerin, sosyal ve vatandaşlık yeterliklerine ilişkin yeterliklerinin cinsiyet açısından önemli farklar gösterdiği görülmüştür. Kadın öğretmenlerin tamamı sendika dışında hiçbir sivil toplum kuruluşuna üye olmadıklarını, erkek öğretmenler ise sendika dışında başka kuruluşlara da üye olduklarını ifade etmişlerdir. Erkek öğretmenler, bireysel gelişimden çok toplumsal faydayı gözettiler ve demokratik bir

toplum için gerekli gördüklerini dile getirmişlerdir. Erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere göre daha yüksek sosyal ve vatandaşlık yeterliklerine sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Girişimcilik yeterliğine ilişkin nitel bulgulardan, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha düşük yeterliğe sahip oldukları sonucuna varılabilir. Görüşmelerde kadın öğretmenler girişimcilik becerilerini ortaya koyabilecekleri bir projeye katılmadıklarını ve böyle bir proje tasarlamayı da düşünmediklerini ifade etmişlerdir.

Kültürel farkındalık ve kendini ifade edebilme yönünden öğretmenlerin görüşleri olumludur. Ancak yeterliklerini geliştirebilmek için fazla çabaya girmediklerini ve meslek hayatlarının ilk yıllarında çalıştıkları yerlerden ötürü kendilerini tam anlamıyla geliştiremediklerini ifade etmişlerdir. Özellikle bayan öğretmenlerin sahip oldukları eş ve anne rolünden ötürü bu yeterliklerini geliştiremedikleri sonucuna varılabilir.

Kaynakça

- Adams, D. N. (2007). Lifelong learning skills and attributes: The perceptions of Australian secondary school teachers. *Issues in Educational Research*, 17, 1-12.
- Aspin D.N. & Chapman J.D. (2000). Lifelong learning: concepts and conceptions. *International Journal of Lifelong Education*, 19 (1), 2-19.
- Avrupa Komisyonu (2000). A memorandum on lifelong learning. bruxelles. [Çevrim-içi: <http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/MemorandumEng.pdf>], Erişim tarihi: 1 Eylül 2014.
- Avrupa Komisyonu. (2007). Directorate-general for education and culture. Key competences for lifelong learning European reference framework, Brussels, Belgium, ec lifelong learning programme. http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/lllearning/keycomp_en.pdf adresinden 28.08.2014 tarihinde alınmıştır.
- Bagnall, R. G. (2006). Lifelong learning and the limits of tolerance. *Int. J. Lifelong*
- Baptiste, I. (1999). Beyond lifelong learning: A call to civically responsible change. *Int. J. Lifelong Education*, 18(2), 94-102.
- Budak, Y. (2009). Yaşam boyu öğrenme ve ilköğretim programlarının hedeflemesi gereken insan tipi. *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 693-708.
- Budak, Y. (2009). Yaşam boyu öğrenme ve ilköğretim programlarının hedeflemesi gereken insan tipi. *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 693-708.
- Candy, P. C. (2003). Lifelong learning and information literacy. Report for U.S. National Commission on Libraries and Information Science and National Forum on Information Literacy.
- Cansever, B. A. (2009). Avrupa Birliği eğitim politikaları ve Türkiye'nin bu politikalara uyum sürecinin değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1),22-232.
- Cornford, I. R. (2002). Learning to learn strategies as a basis for effective lifelong learning. *International Journal of Lifelong Education*, 21 (4), 357-368.
- Coşkun, Y. M. ve Demirel, M. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 108-120.

- Çermik, H. ve Turan, S. (1997). Geleceğin öğretmeni: filozof sosyal işçi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2, 105-107.
- Dehmel, A. (2006). Making a european area of lifelong learning a reality? some critical reflections on the european union's lifelong learning policies. *Comperative Education*, 42(1), 49-62.
- Education, 25(3), 257-269.
- Epçaçan, C. (2013). Yaşam boyu öğrenme becerilerinin ders kitaplarında yer alma düzeyine örnek bir inceleme. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, 6(11), 353-379.
- Evin Gencil, İ. (2013). Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Yeterliklerine Yönelik Algıları. *Eğitim ve Bilim*, 38 (170), 237-252.
- Günüç, S., Odabaşı, H. F. ve Kuzu, A. (2012). Yaşam boyu öğrenmeyi etkileyen faktörler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2):309 -325.
- İzci, E. ve Koç, S. (2012). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(9), 101 114.
- Pepin, L. (2007). The history of eu cooperation in the field of education and training: lifelong learning became a strategic objective. *European Journal of Education*, 42(1), 121-132.
- Selvi, K. (2011). Tecahers' lifelong learning. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 61-69.
- Sönmezer, M. G. & Eryaman, M. Y. (2008). A comparative analysis of job satisfaction levels of public and private school teachers. *Journal of Theory and Practice in Education* 4(2), 20-33.
- Şahin, M., Akbaşı, S. ve Yanpar Yelken, T. (2010). Key competences for lifelong learning: The case of prospective teachers. *Educational Research and Review*. 5(10), 545-55.
- Torres, R.M. (2001). Lifelong Learning in the North, Education for All in the South, International Conference on Lifelong Learning, Beijing. Web:www.unesco.org/education/uie/news/beijing.shtml adresinden 15.10.2014 tarihinde alınmıştır.
- Uzunboylu, H. & Hürsen, Ç. (2011). Yaşam boyu öğrenme yeterlik ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 449-460.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Wain, K. (2000). The learning society: Postmodern politics. *Int. J. Lifelong Educ.*, 19(1), 36-53.